

SZAKMAI ZÁRÓJELENTÉS

Az *Erwinia amylovora* (Burill) Winslov *et al.* bakteriofágjainak jellemzése és biológiai védekezésben való felhasználásuk vizsgálata

PD-OTKA

Témavezető: Schwarczinger Ildikó

A kutatás időtartama: 2008.10.01. – 2012.09.30.

Célunk; bakteriofágra épülő biológiai védekezés megalapozása az almatermésűek tűzelhalását okozó *Erwinia amylovora* ellen. Vizsgálataink az *E. amylovora* bakteriofágjainak gyűjtésére, izolálására, a bakteriofágok jellemzésére, a bakteriofágok *E. amylovora*-ra kifejtett hatásának vizsgálatára és a magyar fág izolátumok más, a szakirodalomban korábban már leírt fág törzsekkel való összehasonlítására terjedtek ki.

EREDMÉNYEK

Bakteriofágok gyűjtése és izolálása

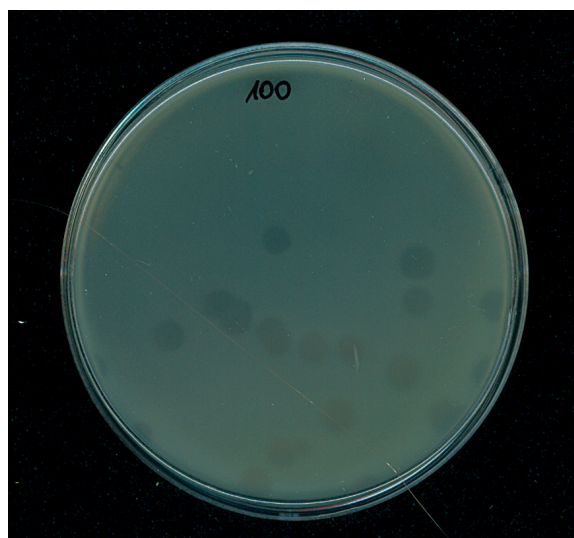
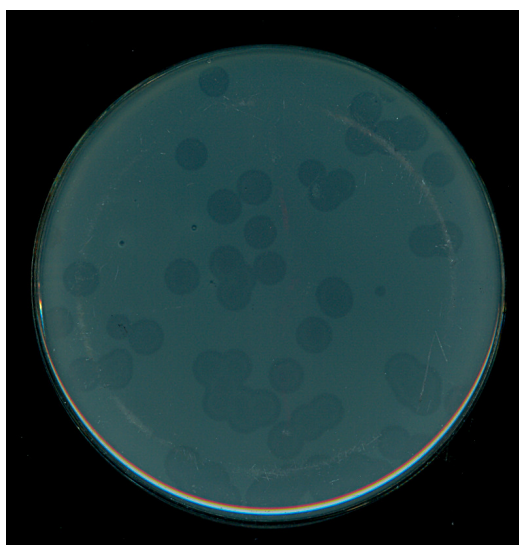
2006 óta végzünk bakteriofág izolálást Magyarország különböző területeiről gyűjtött alma, körte és birs fák erwiniás tüneteket mutató növényi részeiből. Jelenleg 25 fág izolátummal rendelkezünk, amelyből 16 izolátumot vizsgáltunk teljes körűen. A fágok izolálásához egyszerre több különböző - Dr. Németh József és Dr. Süle Sándor által Magyarországról izolált - *E. amylovora* törzset használtunk. Az összehasonlító vizsgálatokhoz az Amerikai Egyesült Államokból származó fág törzseket használtunk (Φ Ea1h, Φ Ea100, Φ Ea104, Φ Ea116), amelyeket Klaus Geider professzor úr (Julius Kühn Institute, Dossenheim, Németország) bocsátott rendelkezésünkre.

Plakkmorfológia

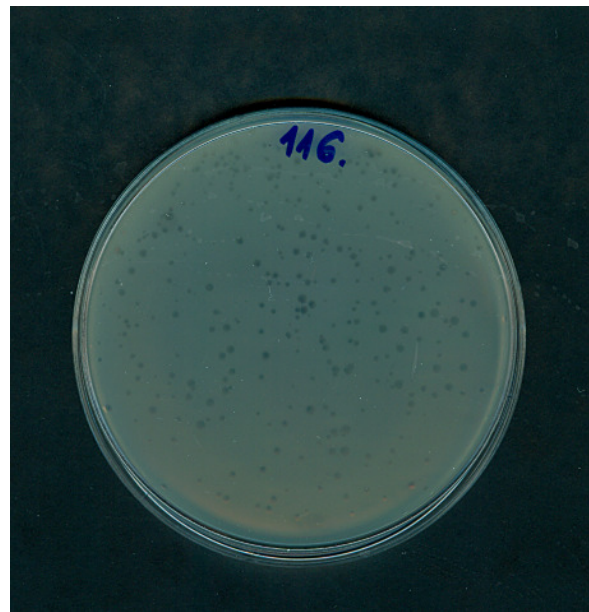
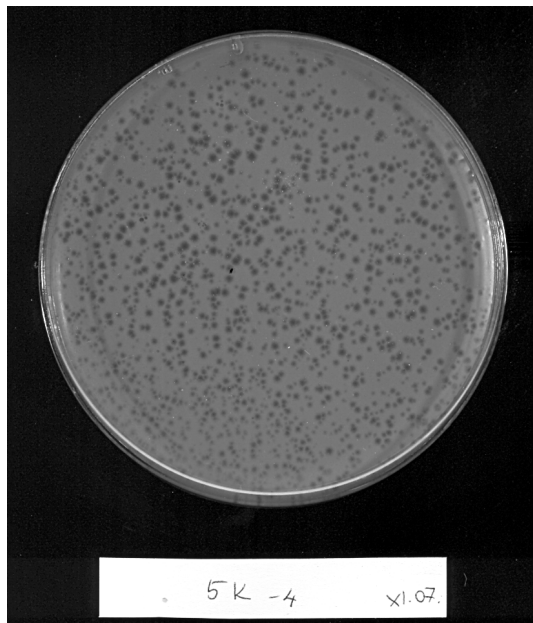
Az izolált bakteriofág izolátumokat a részletes munkatervben leírt módon tisztítottuk. Ezt követően megfigyeltük, hogy a felső, indikátor baktériumot tartalmazó lágyagar rétegen milyen morfológiájú tarfoltokat (plakkokat) képeznek. A vizsgálathoz az EaCFBP1430 számú francia törzset használtuk, amelynek profág tartalmát e vizsgálatokat megelőzően Mitomycines módszerrel ellenőriztük. Az izolált bakteriofágokat, a baktériumot tartalmazó agarlemezen kialakult plakk alakja, tisztasága és mérete alapján jellemeztük (1. táblázat). A különböző bakteriofág izolátumok eltérő méretű, 0,5-7,5mm nagyságú plakkokat képeztek a tesztbaktériumot tartalmazó agarlemezen. A magyar bakteriofág izolátumok közül a legkisebb plakkokat a H5K fág törzs képezi, bár plakkjai alig kisebbek a Φ Ea116-os amerikai fágétól (1-2. ábra). Izolátumaink közül a legnagyobb plakkot a H7B és a H6/1 képez, míg az amerikai bakteriofágok közül a legnagyobb plakkjai a Φ Ea100-as törzsnek vannak, azonban a H7B fág plakkja körüli sáv szélesebb, mint az amerikai fágé, ami nagyobb lítikus enzimaktivitásra utal.

1. táblázat A plakkok jellemzői.

Phage strain	Diameter of plaque (mm)	Width of halo (mm)
H1A	3,0-5,0	1,0-2,0
H1B	2,0-3,0	0-1,0
H2A	0,75-1,5	0,1-0,3
H2B	4,0-5,0	1,0-1,1
H4A	2,0-3,0	0,5-1,0
H4B	2,0-4,0	1,5-2,0
H5K	0,5-0,75	0,2-0,4
H5A	3,0-4,0	0,8-2,0
H5B	2,0-4,0	0,8-2,0
H7A	2,0-3,0	1,0-2,0
H7B	4,0-5,0	1,5-5,0
H6	2,0-4,0	0-1,0
H6/1	7,0-7,1	1,5-2,0
H8	2,0-4,0	0,8-1,0
H8N	6,0-6,1	1,8-2,0
H9K	1,5-5,0	1,0-2,0
H9N	5,0-7,0	1-2
H10K	0,5-0,6	1,0-1,2
H10	2,0-5,0	1,0-2,0
H11	1,0-5,0	1,0-1,5
H12N	1,0-1,2	0
H12	3,0-5,0	1,0-2,0
ΦEa1h	2,0-3,0	0,5
ΦEa100	3,0-7,0	0,5-3,0
ΦEa104	2,0-3,0	0
ΦEa116	1,0-2,0	0

1. ábra A H7B (balra) és a ΦEa100 (jobbra) plakkjai LB táptalajon.

2. ábra A H5K és a Φ Ea116 plakkjai LB táptalajon.

Gazdakör vizsgálat

A fágok gazdakörének vizsgálata több aspektusból is fontos. Egyrészt a fágok gazdaköre az adott fág törzs meghatározó jellemzője. Másrészt ez az első olyan vizsgálat, amely során a biológiai védekezés cél organizmusa, jelen esetben az *E. amylovora*-ra specifikus fágok elsődleges szelekciója történik. E teszt során kiválaszthatjuk a vizsgált fágok közül azt, amely a legtöbb *E. amylovora* törzset képes volt lizálni, tehát az adott baktériumgyepen tiszta plakkot képzett, míg más nem cél baktériumon nem képzett plakkokat. Az ilyen, lítikus fág perspektivikus lehet biológiai védekezés szempontjából. A baktériumrétegen homályos, vagy zavaros plakkot képező fág, az ún. lizogén fág, ezek használata a biológiai védekezés során nem ajánlatos, sőt kerülendő.

Tesztorganizmusként 27 magyar és 8 külföldi *E. amylovora* törzset, 4 más *Erwinia* fajt, 6 *Pantoea agglomerans* törzset és 10 más növényi kórokozó baktérium fajt használtunk. A tesztbaktériumok fogékonyságát az indikátor baktériumot tartalmazó felső agar rétegen kialakult plakkok nagysága és tisztasága alapján háromfokozatú skálával jellemeztük (2-4 táblázat).

A vizsgálat eredményeként elmondható, hogy a magyar fágok szélesebb gazdakörrel rendelkeznek, mint az amerikai fágok. A vizsgált fágok közül 5 magyar és 1 amerikai fág bizonyult *Erwinia* specifikusnak, mivel ezek - az *Erwinia tasmaniensis* kivételével - lizálták az összes vizsgált *Erwinia* törzset, míg más, az *Erwinia*val nem közeli rokon patogén baktériumokkal szemben nem bizonyultak patogénnek. A gazdakör vizsgálatokat kiterjesztettük az *E. amylovora*val közeli rokon, de nem patogén baktériumokra is, azzal a céllal, hogy a bakteriofágok felszaporításához és a védendő növény felületére való kijuttatáshoz megtaláljuk a legmegfelelőbb organizmust. A kísérletben szereplő baktériumok közül a növényekre károsító hatással nem rendelkező *Erwinia billingiae* és a *Pantoea agglomerans* MB96 volt a legfogékonyabb a vizsgált fágokkal szemben. Gazdakör vizsgálatuk alapján a hazai fágok közül az 1B, 2A, 2B, 4A, 7A, 7B volt a leghatékonyabb, míg az amerikai fágok közül a Φ Ea116-os lizálta a legtöbb tesztelt törzset.

2. táblázat Különböző *Erwinia amylovora* törzsek és *Erwinia* fajok fágokkal szembeni fogékonysága

<i>E. amylovora</i> törzsek (EA) /fágok	H1A	H1B	H2A	H2B	H4A	H4B	H5A	H5B	H7A	H7B	H6	H8	H9	H10	H11	H12	ΦEa Ea1h	ΦEa 100	ΦEa 104	ΦEa 116
EA HU1	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 2	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 3	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 4	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 6	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 7	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 8	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 10	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 11	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 12	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 13	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 14	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 15	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EA HU 17	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	-
EA HU 18	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 19	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 20	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 21	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 22	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 24	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 25	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 26	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 27	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++

EaHU 28	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 29	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 30	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
EaHU 31	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
Ea 1/79 del 100	-	++	++	++	++	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	++
Ea DC502	-	++	++	++	+	-	-	-	++	++	-	++	-	-	-	-	-	-	-	++
Ea/Oregon	-	++	++	++	++	+	-	-	++	++	-	+	++	-	-	-	-	-	+	++
Ea DoD505	+	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	+	+	++	+
Ea RW	+	++	++	++	++	+	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	+	+	++	+
Ea Sm	+	++	++	++	++	+	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	+	+	++	+
Ea CFDP 1430	+	++	++	+	++	+	+	+	++	++	+	+	++	+	+	+	+	+	+	++
Ea63/05	+	++	++	++	++	+	+	++	++	++	++	++	++	++	++	++	+	+	++	+
<i>Erwinia billingiae</i> 661.	-	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	+	-	+	+
<i>Erwinia persicae</i>	-	+	+	+	+	-	-	-	++	++	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Erwinia rhapontici</i>	-	+	+	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+
<i>Erwinia tasmaniensis</i> Et.1. <i>pEa102</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-

A magyar *Erwinia amylovora* törzsek mindegyike fogékony volt a fág izolátumokkal szemben függetlenül a fágok származásától. A külföldi *E. amylovora* törzsek közül a legfogékonyabbnak az *Ea DoD505* jelzésű német törzs bizonyult. Az egyéb erwinia fajok közül az *Erwinia billingiae* volt a legfogékonyabb. Csak az amerikai ΦEa1h lizálta az *Erwinia tasmaniensis*t. A *Pantoea* fajok szintén fogékonyak voltak a fágok többségére, kivéve a *Pantoea agglomerans* C9-1, amit a H4B, ΦEa1h, Φ100 és a Φ116 nem volt képes lizálni. A vizsgált egyéb kórokozó baktériumok közül a *Pantoea citrii*-n és a két *Pantoea stewartii ssp stewartii* törzsön kívül a *Pseudomonas syringae* H9-es törzs volt fogékony a fágokra. Közülük a legfogékonyabbnak a *Pantoea stewartii ssp stewartii* DC283 törzs bizonyult.

/Schwarczinger I; Müller I; Süle S; Geider K: *Bacteriophages of Erwinia amylovora: host range and biological control*, COST 864: Combining traditional and advanced strategies for plant protection in pome fruit growing, 3-5 June, 2009, Valencia, Spain, p. 50., 2009/

3. táblázat Különböző *Pantoea agglomerans* törzsek és más *Pantoea* fajok fágokkal szembeni fogékonysága

<i>Pantoea</i> fajok/fágok	H1A	H1B	H2A	H2B	H4A	H4B	H5A	H5B	H7A	H7B	H6	H8	H9	H10	H11	H12	ΦEa Ea1h	ΦEa 100	ΦEa 104	ΦEa 116
<i>Pantoea agglomerans</i> NB2	++	++	++	++	++	++	++	+	++	+	++	+	++	++	+	+	++	++	++	++
<i>Pantoea agglomerans</i> MB96	++	++	++	++	++	-	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++
<i>Pantoea agglomerans</i> JCM 1236	++	++	++	++	++	++	++	++	++	+	++	+	+	+	+	+	++	++	+	+
<i>Pantoea agglomerans</i> hu82245	++	++	++	+	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	+	+	++	++	++	++
<i>Pantoea agglomerans</i> C9-1	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	++	++	++	-	-	+	-
<i>Pantoea agglomerans</i> hu82647	-	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	++	+	+	+	++	++	++	++	++
<i>Pantoea citriae</i> CCM 4312	++	++	++	+	++	++	++	++	++	+	++	++	++	++	+	+	++	++	++	++
<i>Pantoea stewartii</i> ssp <i>stewartii</i> DC283	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	+	+	+	+	+
<i>Pantoea stewartii</i> ssp. <i>stewartii</i> SW2	-	++	++	++	+	+	-	-	++	++	+	+	++	+	+	+	+	++	++	++

4. táblázat Kórokozó baktériumok fágokkal szembeni fogékonysága

	H1A	H1B	H2A	H2B	H4A	H4B	H5A	H5B	H7A	H7B	H6	H8	H9	H10	H11	H12	ΦEa1h	Φ100	Φ104	Φ116
<i>Agrobacterium tumefaciens</i> C58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Agrobacterium vitis</i> F2/5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Escherichia coli</i> DH5a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Xanthomonas campestris</i> pv. <i>zinniae</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Pseudomonas cichoriae</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Pseudomonas syringae</i> H9	-	-	++	-	-	-	++	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	++	++	++
<i>Pectobacterium carotovorum</i> ssp. <i>carotovorum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Fágtipizálás

Nemcsak a fágok jellemezhetők gazdakörük alapján, hanem az egyes baktérium törzsek is jellemezhetők fágokkal szembeni fogékonyaságuk alapján. Az orvostudományban a fágok ezen tulajdonságát régóta használják járványtani megfigyelésekre, egyes baktérium törzsek azonosítására, szelektálására, ezt nevezik fágtipizálásnak, fágtípus-meghatározásnak. E vizsgálathoz használt fágok, az ún. típusfágok. A típusfágokkal kapott plakkok morfológiai jellemzői alapján állapítható meg egy baktérium fág profilja, melyet többnyire szám vagy betűjellel történt kódolással adnak meg. Az 5. táblázatban 31 különböző *E. amylovora* törzs négy általunk kiválasztott típusfággal felállított fág profilját láthatjuk. Megelőző vizsgálatink eredményei alapján négy fág (H1A, H5A, H4B és a H8 jelzésű) izolátumot választottunk ki típusfágként. A fág érzékenység meghatározására itt is a dupla agarlemez módszert használtuk. Az izolátumok bakteriofág érzékenységére a plakk morfológiából következtettünk, attól függően, hogy tiszta, vagy zavaros plakkot képeztek, vagy egyáltalán nem képeztek plakkot. A Corvinus Egyetem Gyümölcsstermő Növények Tanszékének kutatóival együttműködve vizsgálatunk célja az volt, hogy különböző földrajzi helyekről, eltérő gazdanövényekről származó *E. amylovora* törzseket jellemezzük bakteriofágokkal szembeni érzékenységük alapján. A vizsgált baktérium izolátumokat a rajtuk képzett plakk típusok alapján 12 csoportba különítettük el. A legérzékenyebbnek a fágokkal szemben az Ea96-os törzs bizonyult, melyen mind a négy tesztelt fág tiszta plakkot képzett. Három fággal szemben volt teljesen fogékony az Ea15-ös és az Ea70-es törzs. Közöttük csak az volt a különbség, hogy míg az Ea15-ös törzs a H8-as fág képzett homályos plakkokat, addig az Ea70-es törzs a H5A fággal szemben nem volt annyira érzékeny. Ezek a baktérium törzsek a két fággal szembeni különböző érzékenysége alkalmassá teheti e két baktérium törzs egymástól való gyors elkülönítését. A legkevésbé fogékony vizsgált *E. amylovora* törzs az Ea 67-es, amelyen csak a H1A és a H5A fág tudott tiszta plakkot képezni, míg a másik két fággal szemben rezisztensnek bizonyult. A vizsgált törzsek között külön csoportot képvisel az Ukrajnában izolált Ea 96-os törzs, amely a vizsgált baktériumok közül egyedülállóan az összes fággal szemben fogékonynak bizonyult. Az USA-ból származó Ea 47, a sárga csoport magyar tagjához hasonlóan, csak a H5A-ra volt fogékony. A másik 3 fág csak homályos plakkot képzett e baktérium rétegen. A vizsgálatba bevont ausztriai, romániai és szerb (Eam9) törzsek mindannyian a világoszöld csoportba tartoznak, mivel mind a négy fág zavaros plakkot képzett rajtuk. Az Eam10 szintén szerb törzs a H1A és a H5A fágokra volt fogékony, míg a másik két fággal homályos plakkot képzett. A hazai izolátumok a különböző fágokkal eltérően viselkedtek. A vizsgált négy fág közül a leghatékonyabbnak a H5A fág bizonyult, amely a legtöbb Ea törzset képes volt teljesen lizálni, és legtöbbjükön – még a legellenállóbb Ea 67-es törzsön is szép, tiszta plakkot képzett. A vizsgálatnál használt fágok alkalmasak a csillaggal jelzett négy Ea törzs fágtipizálással való elkülönítésére. Ugyancsak alkalmasak e fágok a különböző színekkel jelzett Ea csoportok differenciálására.

/Végh A; Palkovics L; Tóth M; Schwarzwinger I; Hevesi M: *Characterization of Erwinia amylovora isolates by colony type and bacteriophage sensitivity*, 12th International Workshop on Fire Blight. Warsaw, Poland, August 16-20, Acta Horticulturae, 2010

Végh A; Horváth B; Hevesi M; Schwarzwinger I; Palkovics L.: *Bakteriofágok hatásának vizsgálata Erwinia amylovora izolátumokra*, Növényvédelem 48 (12): 559-567, 2012

Végh A; Horváth B; Schwarzwinger I; Hevesi M; Palkovics L: *A bakteriofágok jelentősége az Erwinia amylovora elleni biológiai védekezésben*, Növényvédelmi Tudományos Napok, p.99, 2013/

5. táblázat Különböző *E. amyovora* törzsek fág érzékenysége (a- tiszta plakk, b- homályos plakk, c- nincs plakk)- (A színek ugyanazon típusba tartozó törzseket jelez).

<i>E. amyovora</i> törzsek/fágok	H1A	H4B	H5A	H8
Ea96*	a	a	a	a
Ea15*	a	a	a	b
Ea70*	a	a	b	a
Ea67 *	a	c	a	c
Ea29	b	b	b	a
Ea12	a	b	b	b
Ea10	a	b	a	b
Ea16	a	b	a	b
Ea22	a	b	a	b
Ea80	a	b	a	b
Ea95	a	b	a	b
Eam6	a	b	a	b
Eam8	a	b	a	b
Eam10	a	b	a	b
Ea19	b	b	a	b
Ea47	b	b	a	b
Ea50	b	b	a	a
Ea88	b	b	a	a
Ea31	b	a	b	a
Ea60	b	a	b	a
Ea26	b	a	b	b
Eam2	b	a	b	b
Eam4	b	a	b	b
Ea1	b	b	b	b
Ea6	b	b	b	b
Ea329/98	b	b	b	b
Ea-PlumBo1	b	b	b	b
Eam1	b	b	b	b
Eam5	b	b	b	b
Eam7	b	b	b	b
Eam9	b	b	b	b

***Erwinia amylovora* bakteriofágok morfológiai vizsgálata transzmissziós elektronmikroszkóppal**

A bakteriofágok morfológiai jellemzőit transzmissziós elektronmikroszkóppal, az MTA Kémiai Kutatóközpontjában Dr. Szabó László vezetésével vizsgáltuk (6. táblázat, 3. ábra). A vizsgált 19 izolátum közül 14 a *Myoviridae* család tagjaira jellemző ikozaéder alakú fejjel és hosszú, összehúzódó farki résszel rendelkezett. A másik 5 izolátumra, kisebb, izometrikus fej és rövid, széles farki része volt jellemző, ezért ezeket a *Podoviridae* családba soroltuk. A magyar fágok közül a legkisebb a H11-es jelzésű fág, ami kisebb a szakirodalomból ismert német és az amerikai fágoknál (a német és amerikai fágok adatait a 7. táblázat tartalmazza). A legnagyobb a H4A, amely viszont meghaladja méreteit tekintve az előbb említett külföldi törzseket. Eddig Magyarországról

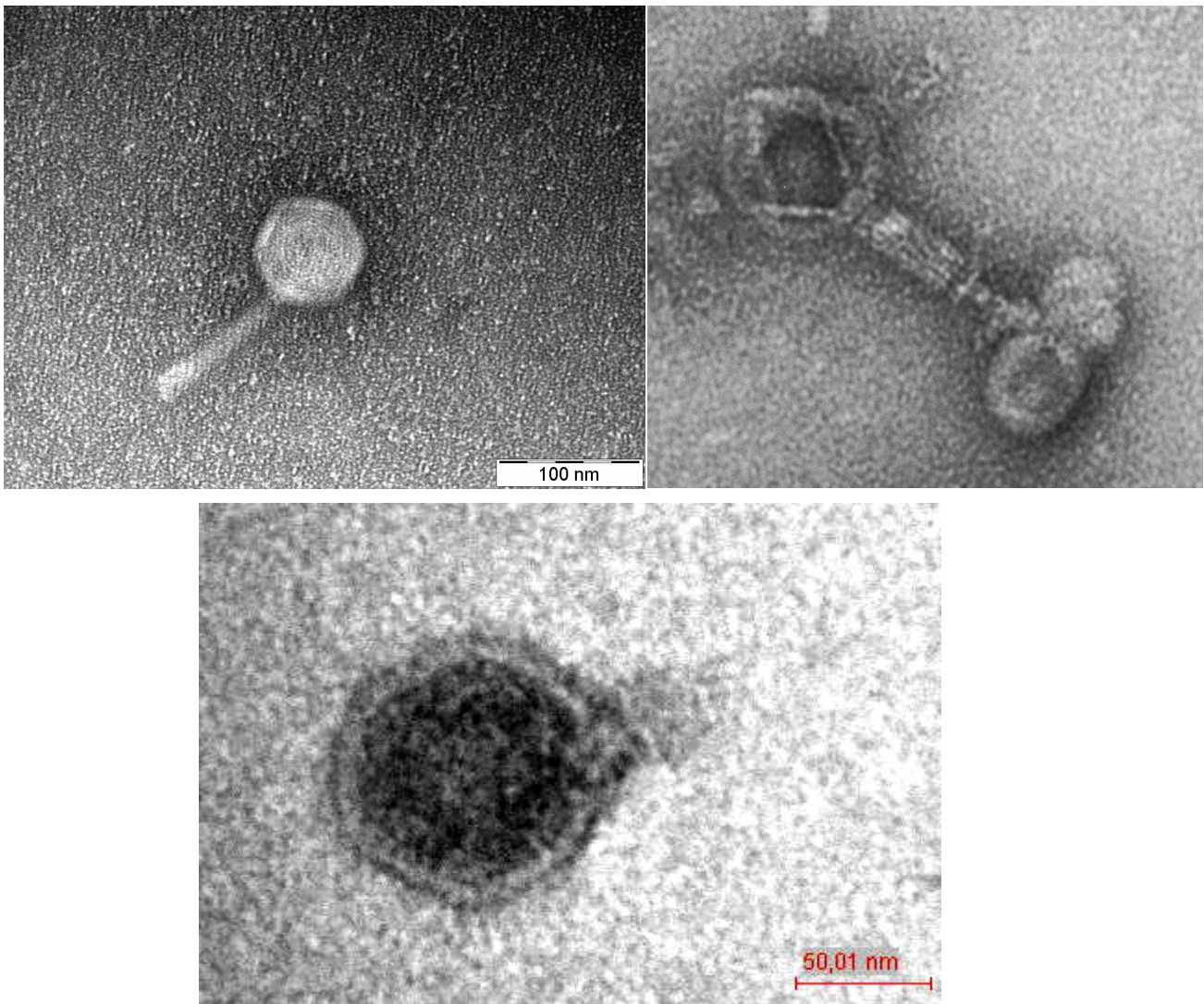
egy *E. amylovora* fágot írtak le (Φ EaH2), ami a *Syphoviridae* családba tartozik (Dömötör *et al.*, 2012)

6. Táblázat Magyar *Erwinia amylovora* fágok morfológiai jellemzői (Kerekített adatok)

Morphology	Phage	Head diameter, mean $\pm$ SD (nm)	Tail length, mean $\pm$ SD (nm)	Tail width, mean $\pm$ SD (nm)
<i>Podoviridae</i> (Icosahedral head with short tail)	H11	55 $\pm$ 2	13 $\pm$ 2	8 $\pm$ 1
	H10	56 $\pm$ 4	9 $\pm$ 1	11 $\pm$ 2
	H9N	61 $\pm$ 7	9 $\pm$ 3	12 $\pm$ 3
	H8N	63 $\pm$ 8	8 $\pm$ 4	10 $\pm$ 4
	H1B	73 $\pm$ 5	94 $\pm$ 17	17 $\pm$ 3
<i>Myoviridae</i> (Isometric head with contractile long tail)	H2B	57 $\pm$ 7	60 $\pm$ 39	18 $\pm$ 5
	H6	64 $\pm$ 3	90 $\pm$ 8	10 $\pm$ 0.2
	H10K	67 $\pm$ 7	103 $\pm$ 18	14 $\pm$ 3
	H9K	69 $\pm$ 5	96 $\pm$ 14	17 $\pm$ 3
	H2A	69 $\pm$ 7	107 $\pm$ 11	13,7 $\pm$ 1,0
	H4B	70 $\pm$ 9	98 $\pm$ 18	15 $\pm$ 4
	H1A	70 $\pm$ 3	117 $\pm$ 4	15 $\pm$ 2
	H7A	71 $\pm$ 8	99 $\pm$ 7	17 $\pm$ 3
	H12	72 $\pm$ 4	103 $\pm$ 4	15 $\pm$ 1
	H5A	72 $\pm$ 3	110 $\pm$ 5	13 $\pm$ 1
	H5B	74 $\pm$ 5	104 $\pm$ 9	14 $\pm$ 3
	H8	75 $\pm$ 3	113 $\pm$ 4	18 $\pm$ 2
	H7B	77 $\pm$ 5	108 $\pm$ 6	17 $\pm$ 1
H4A	78 $\pm$ 5	108 $\pm$ 10	17 $\pm$ 2	

7. táblázat Német és amerikai *Erwinia amylovora* fágok morfológiai jellemzői (Müller *et al.*, 2011) (Kerekített adatok).

Morphology	Phage	Head diameter, mean $\pm$ SD, (nm)	Tail length, mean $\pm$ SD, (nm)	Tail width, mean $\pm$ SD, (nm)
<i>Podoviridae</i>	Φ Ea1h	60 + 2		
	Φ Ea100	61 + 2		
	Φ EaJ08T	60 $\pm$ 1		
	Φ EaK08T	60 $\pm$ 3		
<i>Myoviridae</i>	Φ Ea104	72 $\pm$ 2	114 $\pm$ 3	18 $\pm$ 2
	Φ Ea116	73 $\pm$ 2	115 $\pm$ 2	20 $\pm$ 1
	Φ EaJ08C	73 $\pm$ 3	116 $\pm$ 5	22 $\pm$ 2

3. ábra Fágok transzmissziós elektronmikroszkópi képe.

Bal oldalon a H4A, jobb oldalon a H4B fág látható. Ez utóbbinál jól megfigyelhető a *Myoviridae* családra jellemző összehúzóó farok. Az alsó képen a *Podoviridae* családba tartozó, rövid farokkal rendelkező H11-es fág látható.

Molekuláris biológiai (PCR, RFLP) vizsgálatok

A magyar fág izolátumok molekuláris biológiai vizsgálatához nemzetközi gén adatbázisokból ismert *E. amylovora* fágok bázissorrendje alapján, e fágok bizonyos DNS szakaszaira specifikus indító szekvenciákat terveztünk és PCR vizsgálattal valószínűsítettük e gének meglétét, vagy hiányát a magyar fágokban. Munkánk során 12 különböző DNS szakaszra specifikus primer párt használtunk (8. táblázat). A 9. táblázatban szereplő első három primer pár az amerikai Φ Ea1h fágban jelenlévő 3 különböző enzimet kódoló génre specifikus: ezek az enzimek a holin, a lizozim és a EPS-depolimeráz (dpo). A depolimerázra specifikus primerek a szakirodalmi adatoknak megfelelően 622bp nagyságú fragmentet amplifikáltak 9 magyar fág izolátumban, amelyek szekvenciáit összehasonlítottuk a génbankban lévő Φ Ea1h fág dpo génjének szekvenciájával. A magyar származású fágok depolimeráz kódoló génjének bázissorrendje 98-99%-ban egyezett meg a Φ Ea1h depolimeráz génjének bázissorrendjével. A másik három primer pár az Φ Ea116 fág 3 különböző génszakaszára specifikus, amelyek egy peptidáz, egy termináz és egy Mu-szerű profág

protein gént kódolnak. A táblázatban szereplő első hat primert Geider professzor tervezte az adott szakaszokra. A *PEa1-A/B* primerpár Gill és et al. (2003) tervezték a Φ Ea1h-ra. A *PhiEa104-F/R* primer párt a Φ Ea104-re terveztük. A *PhiEa1h cap-F/R* a Φ Ea1h, míg a *H2 cap-F/R* a Φ Ea2H kapszid proteint kódoló génjére specifikus.

8. táblázat. A PCR vizsgálatok és a használt primerek adatai

Vizsgált DNS szakasz	Primer	Primer szekvencia	Várható termék hossz (bp)	PCR program
<i>EPS depolimeráz</i>	<i>DPO-F</i>	5' CTCTGGACATACCGTGGAAGT 3'	622	MM2
	<i>DPO-R</i>	5' TCATCAGCGGTGGTTGTGTC 3'		
<i>Holin</i>	<i>Hol-F</i>	5' GCTAACGGTGTCTCTCATA 3'	361	
	<i>Hol-R</i>	5' CAGTTGCCGCGTTCTTGTTT 3'		
<i>Lizozim</i>	<i>Liz-F</i>	5' GCTGGACTTCTGGTAGACTT 3'	537	
	<i>Liz-R</i>	5' GCTTGCTGGTAACTCCTGTA 3'		
<i>Termináz</i>	<i>Term-F</i>	5' GAAGCTGTGTAAGCCTCTGT 3'	1000	
	<i>Term-R</i>	5' GTG AGGCTGGTTCGTCAACT 3'		
<i>Peptidáz</i>	<i>Pept-F</i>	5' CAACTGTCCAAGACGGTGTA 3'	500	
	<i>Pept-R</i>	5' CAGAGATACCGCGAGAACTT 3'		
<i>Mu-szerű profág protein</i>	<i>Mu-F</i>	5' CCGAGGTAGTGAATGGCTAA 3'	750	
	<i>Mu-R</i>	5' CTCTGTCCAGAAGCCATGT 3'		
Φ Ea1h-ra tervezett	<i>PEa1-A</i>	5' AATGGGCACCGTAAGCAGT 3'	304	
	<i>PEa1-B</i>	5' TAATGGGTATGATAGAAGGCAGAC 3'		
Φ EaH2 <i>ams-F</i> -szerű régióra tervezett	<i>H2Ams-F</i>	5' AGCTGTCAAACCTTCAACGTGC 3'	609	
	<i>H2Ams-R</i>	5' TGACGTTCTTCACCGGACAG 3'		
<i>E. amylovora</i> <i>CFBP1430 ams-F</i> génjére tervezett	<i>EaAms-F-F</i>	5' CAGAAGATGACGGCGGCTAT 3'	677	
	<i>EaAms-F-R</i>	5' GCAGCGCGGTAAATTAAGCA 3'		
Φ Ea1h kapszidjára tervezett	<i>PhiEa1h cap-F</i>	5' GGTAGGCACCAATAGC 3'	474	
	<i>PhiEa1h cap-R</i>	5' CAGTTGAACGCAGTCC 3'		
Φ Ea2H kapszidjára tervezett	<i>H2 cap-F</i>	5' GTATTCTGAACGCGCTGCTG 3'	508	
	<i>H2 cap-R</i>	5' CAGTCCAGAGACTTGGCGTT 3'		
Φ Ea104 –re tervezett	<i>PhiEa104-F</i>	5' GGCTGCTGGCGCTCCTTACC 3'	665	
	<i>PhiEa104-R</i>	5' ATCAGGCCGTGCGCCAAGTC 3'		

Program MM2

95°C 1 min
 94°C 30 sec
 50°C 30 sec
 72°C 1 min
 Go to 2 35 times
 72°C 5 min
 4°C hold

Program: MM3

95°C 1 min
 94°C 30 sec
 57°C 30 sec
 72°C 30 min
 Go to 2 34 times
 72°C 7 min
 4°C hold

9. táblázat: A PCR vizsgálatok eredménye. Az azonos színek a PCR vizsgálat eredménye alapján egy csoportba sorolt fágokat jelölik. A feketével jelzett fágok nem tartoznak egy csoportba, de nagy hasonlóságot mutatnak a Φ Ea116-tal. (nv: nem vizsgált)

Primer /fág	Φ Ea116	H1A	H1B	H2A	H2B	H10	H10K	H11	H12N	H5K	H7B	H12	Φ Ea104	H5B	H4B	H5A	H4A	H6	H9N	H8	H7A	H8N	H9K	Φ Ea1h	Φ Ea100
<i>DPO</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
<i>Hol</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+
<i>Liz</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+
<i>Pept</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
<i>Term</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
<i>Mu</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-
<i>PEa1</i>	n v	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	nv	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	nv
<i>EaAms-F</i>	n v	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	nv	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	nv
<i>H2Ams-F</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>PhiEa1h cap</i>	n v	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	nv
<i>H2 cap</i>	n v	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	nv
<i>PhiEa104</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	nv	nv

A PCR vizsgálatok eredményeként a magyar fágokat 4 nagy csoportra osztottuk. Az első zölddel jelölt csoport tagjai az amerikai Φ Ea116-hoz hasonlóan termináz, peptidáz, és Mu-szerű profág proteint kódoló gén pozitívak. Ettől a következő három fág a H5K, a H7B és a H12 csak egy-egy DNS szakasszal tér el. A kék és árnyalatival jelzett fágok nagyon hasonlítanak a Φ Ea104-re, de még a legnagyobb azonosságot mutató H5B sem lehet azonos a Φ Ea104-gyel, mivel az erre a fagra tervezett specifikus primerrel nem kaptunk jelet. A negyedik (piros) csoport tagjai az *E. amylovora* ams-F génjén kívül mindenre negatív eredményt adtak.

A múlt év végén az NCBI génybankban hozzáférhetővé vált egy magyar *E. amylovora* fág teljes genomjának szekvencia adata is (Φ EaH2 NC 019929.1). Ez a törzs jelentősen eltér az eddig ismert *Erwinia amylovora* fágokétól, ezért fontosnak találtuk a saját fág izolátumaink e törzssel való molekuláris genetikai összehasonlítását is. Különösen izgalmas kérdés, hogy a mi izolátumaink tartalmazzák-e azt a DNS szakaszt, ami a Dömötör és munkatársai által izolált fágban benne van, és ami nagyfokú homológiát mutat az *E. amylovora* ams-F génjével. Ez a gén egy olyan fehérjét kódol, ami szükséges az *Erwinia amylovora* baktérium virulenciájában jelentős szerepet játszó amilovorán bioszintéziséhez. A szerzők e gén jelenléte miatt megfontolandónak tartják az általuk izolált törzs biológiai védekezésben való alkalmazását. Vizsgálatunkhoz először a Φ EaH2 fág erre a DNS szakaszára terveztünk primer párt (*H2Ams-F/R*). A PCR vizsgálat azt mutatta, hogy a kérdéses szakasz egyik általunk izolált fágban sincs jelen. Ezt követően a baktérium ams-F génjére is terveztünk primer párt (*EaAms-F/R*), amelyre azonban mindegyik fág pozitív lett. Ugyanakkor a negatív kontrollként használt minta, a Φ Ea1h is gyengén pozitív lett, ezért felmerült a

kontamináció lehetősége. A baktérium szennyeződés kizárása érdekében tervezzük, hogy az eredeti vad fág törzseket amilovorant nem termelő baktérium törzsben szaporítjuk fel, majd ezt követően ellenőrizzük e DNS szakasz jelenlétét és szekvenciáját.

A magyarországi fágok DNS mintázata az EcoRI enzimes hasítás után megegyezett egymással, de nem hasonlított egyik amerikai fág EcoRI enzimes hasítási mintázatához sem. Ugyanakkor e magyar fág izolátumok BglII restrikciós enzimmel való hasítás után eltérő DNS mintázatot adtak. A magyar fágok egyikét sem hasította a más, ismert *E. amylovora* bakteriofágok hasításához korábban sikeresen használt BamHI enzim. Eddigi vizsgálataink eredményeiből arra lehet következtetni, hogy az általunk izolált fágok nem azonosak az eddig ismert négy amerikai és a hazánkban leírt *E. amylovora* fágokkal.

Bakteriofágok hatásának vizsgálata

A fágok *E. amylovora* baktériumra kifejtett hatását *in vitro* körülmények között folyadékkultúrában, e kórokozóra fogékony növények virágain, éretlen körte szeleteken és alma magoncokon vizsgáltuk.

A H5B és a H6 fág hatásának vizsgálata

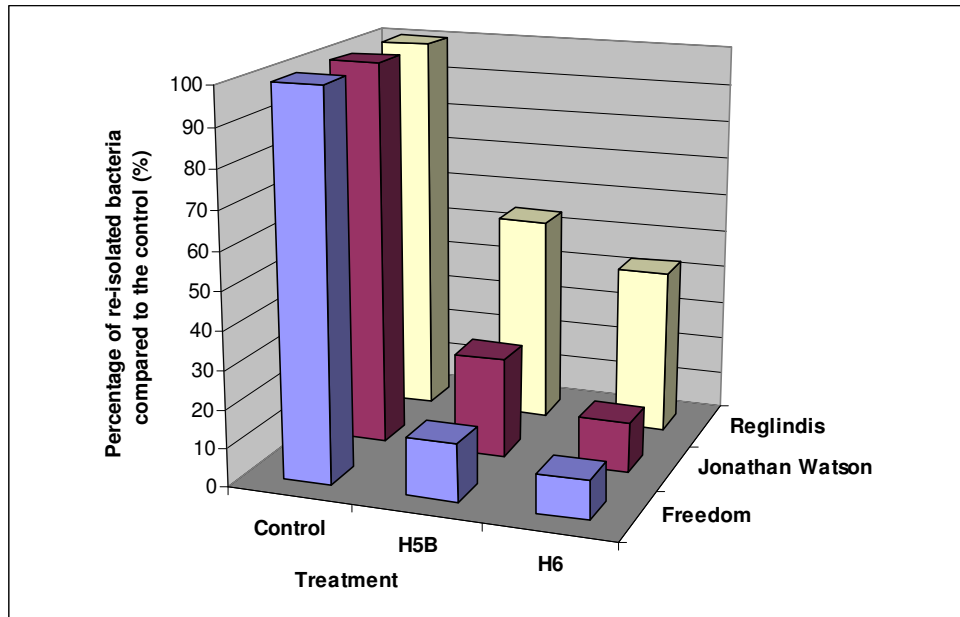
- folyadékkultúrában

A fágok (H4A, H5B, H6 és a H11) hatását a tesztbaktériummal (Ea1/79 Sm) együtt LB folyékony táptalajban, 24 órás rázatás után mért optikai sűrűség (OD) alapján értékeltük. Mind a négy vizsgált bakteriofág szignifikánsan, legalább 46%-al csökkentette a tesztbaktérium mennyiségét a kontrollhoz képest. A leghatékonyabbnak a H5B és a H6 fág izolátum bizonyult, amelyek 97%-al, ill. 83%-al csökkentették a tesztbaktérium optikai sűrűségét a kezeletlen kontrollhoz viszonyítva.

- különböző almafajták virágain

E kísérlet eredményei alapján azzal a két fág izolátummal (H5B, H6), amelyek leghatékonyabban lizálták a tesztbaktériumot, további vizsgálatokat végeztünk olyan alma virágokon, amelyek különböző fogékonyságú alma fajtákról származtak (Jonathan Watson, Reglindis, Freedom). A vizsgálat célja annak tisztázása, hogy a bakteriofágok hatása függ-e a kezelt növény *E. amylovora*-val szembeni fogékonyságától. A levágott virágokat előbb a fág lizátumokkal kezeltük (10^{12} PFU/ml, majd mesterségesen inokuláltuk egy sztreptomycin rezisztens természetes mutáns *E. amylovora* törzs (Ea1/79 Sm) egyéjszakás rázatott kultúrájával (5×10^5 CFU/ml). Négy nap elteltével sztreptomycin tartamú táptalajra szélesztve visszaizoláltuk a virágokról az életben maradt kórokozó baktériumokat. A fágok hatását a visszaizolált kolóniák száma alapján értékeltük. Eredményeink azt mutatták, hogy a fágokkal történt kezelések mindkét fág esetében és mindhárom almafajtán szignifikánsan csökkentették a baktériumszámot (4. ábra.). A legjobb hatást a három fajta közül a mérsékelten rezisztens Freedom fajtán tapasztaltuk, ahol a fágok jelentősen, 85-90%-al csökkentették a visszaizolált baktériumok számát. Tehát e fágok használata különösen perspektivikus lehet a mérsékelten rezisztens alma fajtákon.

/Schwarczinger I; Kiss M; Tóth M; Hevesi M; Süle S: Control of Fire Blight by Bacteriophages on Apple Flowers., Proceedings of the 12th International Workshop on Fire Blight. Warsaw, Poland, August 16-20, 2010. (Eds.): P. Sobiczewski et al. Acta Hort. 896, ISHS 2011. 457-462, 2011/

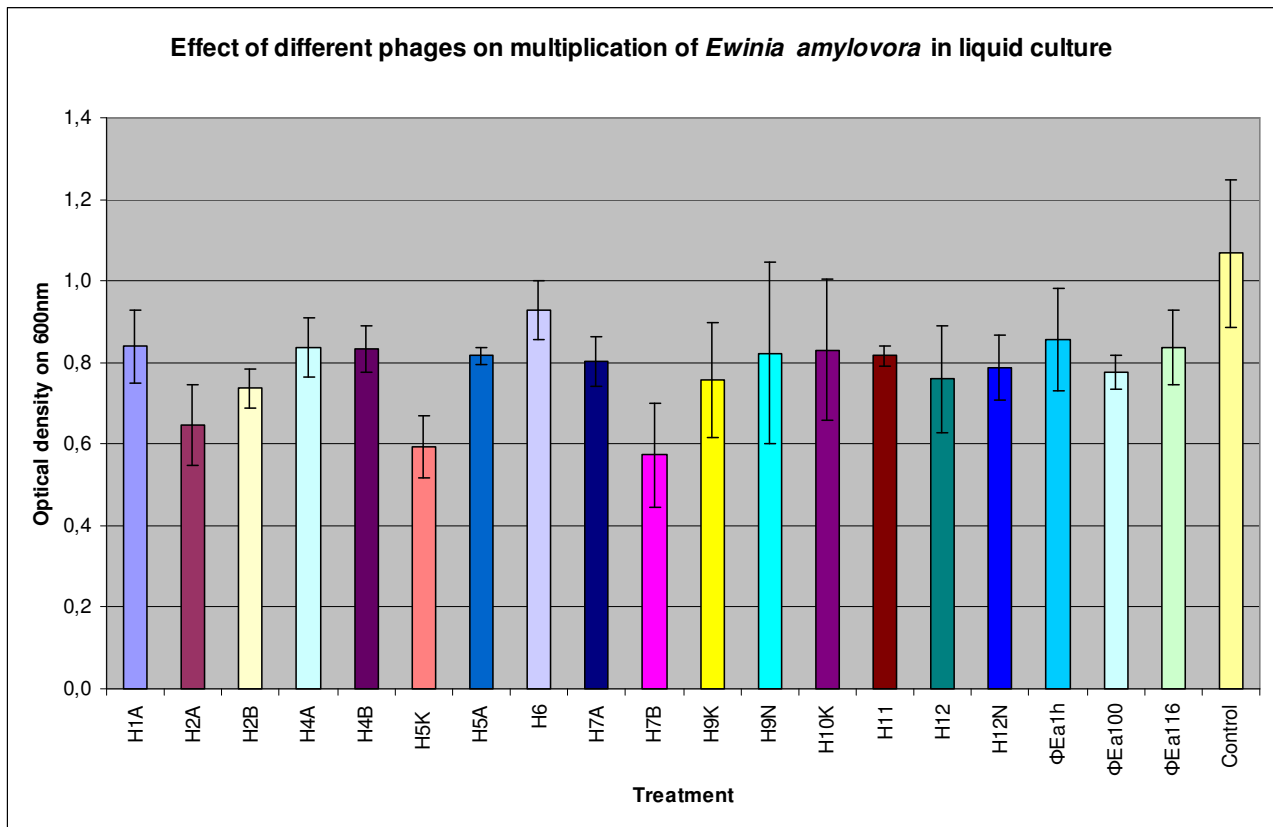
4. ábra A H5B és a H6 fág hatása az *Erwinia amylovorara* különböző fogékonyságú alma fajtákon

Egy-egy bakteriofág, illetve ezek kombinációjának vizsgálata

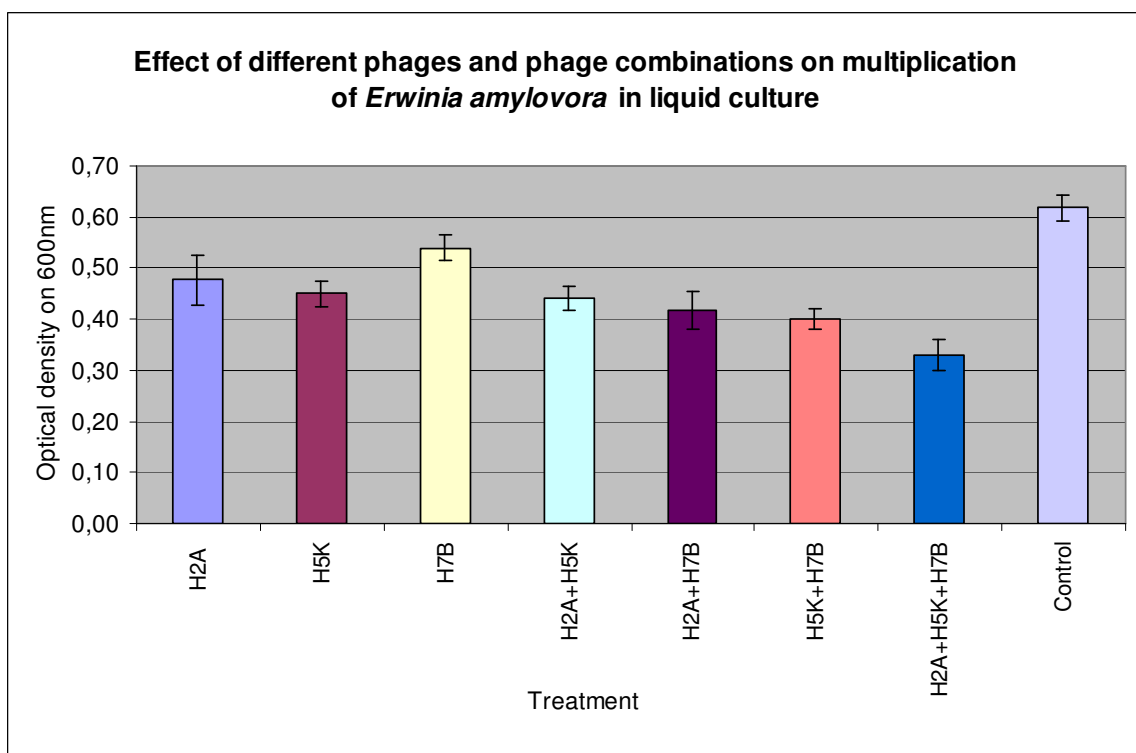
- Különböző alma fajták virágain

A vizsgálat célja, egy-egy bakteriofág és ezek kombinációjának baktériumszám csökkentő hatásának összehasonlítása. 16 magyar és 4 amerikai fág hatását teszteltük folyadékkultúrában, 36 órás rázatást követően és a folyékony kultúra fénytörése (OD) alapján értékeltük a kísérletet (5-6. ábra). Ezt követően a legjobb hatást nyújtó bakteriofág kombinációt (H2A + H5K + H7B) teszteltük különböző alma fajták és egy birsalma ('Royal Gala', 'Golden', 'Idared', 'Pinova', Berecki birs) virágain (7. ábra). A kezelés módszere annyiban tért el az előzőtől, hogy a fágizátumot és a baktériumszuszpenziót egyszerre juttattuk ki a virágok bibéire. Mindegyik almafajtán 20-20 virágot használtunk kezelésenként, ahol a bakteriofágokkal vagy külön-külön, vagy mindhárom fággal egyszerre kezeltük a virágokat. A fertőzést követő négy nap elteltével, antibiotikum tartalmú táptalajon szélesztve izoláltuk vissza a kórokozót, majd a kialakult telepek száma alapján értékeltük a kísérletet. Mind az 5 almafajta esetén a fágos kezelés csökkentette a visszaizolált baktérium számát. Az Idaredet kivéve minden fajtán a fágkombináció eredményezte a legjobb hatást. A fágkombináció a legeredményesebb az *E. amylovorával* szemben a különösen fogékony 'Royal Gala' fajtán volt, ahol a kezelés 95%-al, szignifikánsan csökkentette a virágokról visszaizolált baktérium számát, a kezeletlen kontrollhoz viszonyítva.

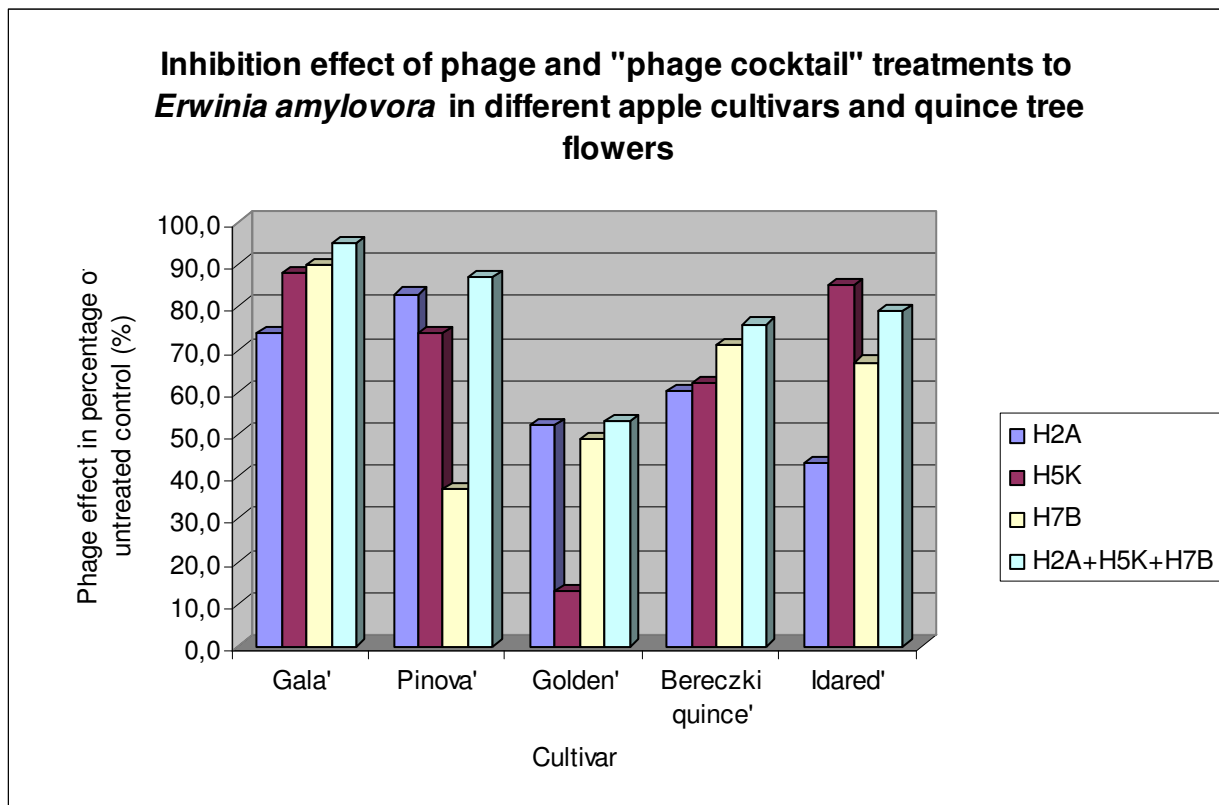
/Schwarczinger I; Kolozsváriné Nagy J; Süle S; Geider K. Isolation and characterization of bacteriophages infecting *Erwinia amylovora* and their potential as biological control agents in Hungary. Előkészületben lévő közlemény/

5. ábra Fágok hatása az *Erwinia amylovora* szaporodására folyadékkultúrában. (Az ábrákon három ismétlés átlaga és szórása látható).

6. ábra Fágok és fágkombinációk hatásának összehasonlítása

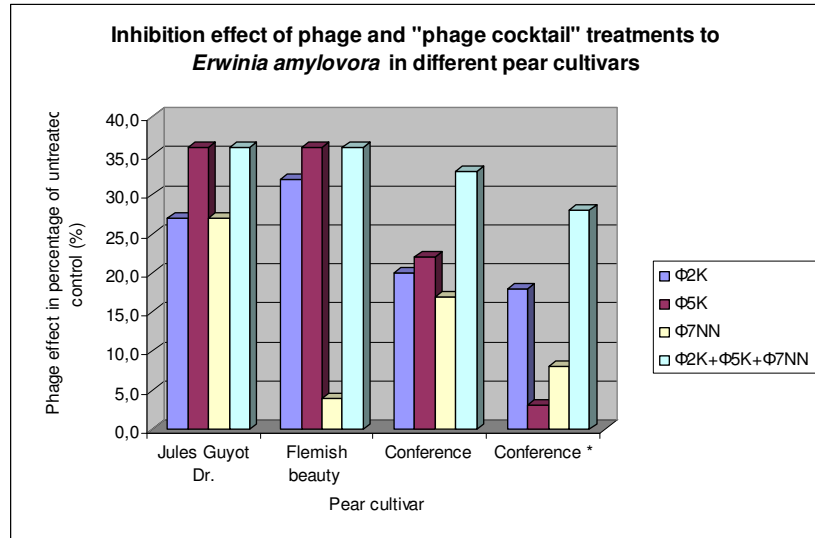

7. ábra Fágok és kombinációjuk hatása az *E. amylovora*ra különböző fogékonyságú alma és birs fák virágain

- Zöld körteszeleten

Két fogékony ('Conference', 'Dr. Gulyot Gyula') és egy rezisztens körte fajta ('Erdei Vajkörte'='Flemish beauty') éretlen körteszeletein vizsgáltuk az előbb említett fág izolátumok (H2A + H5K +H7B) baktérium visszaszorító hatását. A virágos kísérlethez hasonlóan ebben az esetben is külön-külön és kombinációban is alkalmaztuk a fágokat. A fertőzéshez párhuzamosan az Ea1/79 vad típusú erwinia törzset és ennek sztreptomycin rezisztens spontán mutáns törzsét az Ea 1/79 Sm-et használtuk azért, hogy az *E. amylovora* elleni védekezési kísérletekben „gold standard”-ként használt sztreptomycin szulfát hatásával is össze tudjuk hasonlítani a fágok hatását. A kísérletben a körte szeleteket fágizátum szuszpenziójába áztattuk, majd fertőztük a kórokozó baktériummal. A kezelés hatását az okozott tünetek súlyossága alapján felállított bonitálási skála alapján értékeltük (8. ábra). A két erwinia törzs által okozott tünetek súlyossága nem különbözött szignifikánsan egymástól. A legsúlyosabb tüneteket a vártnak megfelelően a fogékony 'Conference' fajtán, legenyhébbeket a rezisztens 'Erdei Vajkörtén' idéztek elő. A kezelések sokkal kevésbé voltak hatásosak a körte szeleteken, mint a virágokon. A kombinációk csak 18-49%-al csökkentették a tüneteket. A fágok szignifikánsan csökkentették a tüneteket az erwiniás kontrollhoz viszonyítva, de a kezelések nem különböztek szignifikánsan egymástól és a fágkombinációk hatása sem különbözött szignifikánsan az egyéb kezelésektől. A fágok baktériumelimináló hatása messze elmaradt a sztreptomycin szulfátétól, mert a sztreptomocinnal kezelt körteszeletek mindegyike tünetmentes maradt. A fágkombináció a leghatásosabb a rezisztens 'Erdei Vajkörtén' volt (33% az Ea 1/79, 49% az Ea 1/79 Sm). A fágok hatékonysága nemcsak a növény fogékonyságától, hanem a kórokozó fággal szembeni érzékenységétől is függ. Ezt az is bizonyítja, hogy e fágokra fogékonyabb erwinia törzs (az Ea 1/79 Sm) hatását e fágkombináció sokkal jobban (24-49%-al) vissza tudta szorítani, mint a kevésbé fogékony vad törzsét (18-33%).

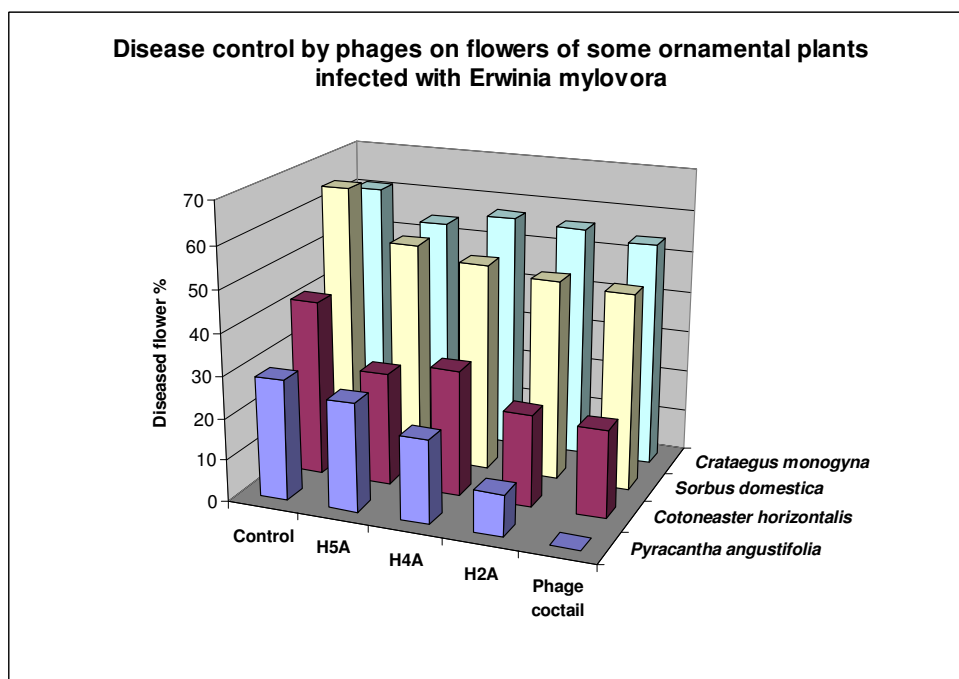
8. ábra Fágok és kombinációjuk hatása az *E. amylovora*ra különböző körte fajtákon

A csillaggal jelölt fajta streptomycin rezisztens Ea1/79Sm törzssel lett fertőzve, míg a többi esetben az Ea1/79 vad törzset használtuk.

- Dísznövényeken

A kísérletben négy tüzelhalásra szintén fogékony dísznövényfajon vizsgáltuk a különböző fágkombinációk baktériumelimináló hatását. A növények virágait kezeltük (10^9 CFU/ml Ea1/79 SM) és a fágok (10^4 PFU/ml) hatását aszerint értékeltük, hogy 100 virágból hány darabnál volt megfigyelhető kocsánybarnulás. A fágkombinációk közül a H2A+H4A+H5A bizonyult a leghatásosabbnak és szignifikánsan jobb eredmény volt elérhető a kombináció használatával összevetve egy-egy fág külön kifejtett hatásával (9. ábra).

/Kolozsvári Nagy J; Király L; Schwarczinger I: *Phage therapy for plant disease control with a focus on fire blight*, Cent. Eur. J. Biol. 7(1): 1-12, 2012 IF: 0.818/

9. ábra Fágok és kombinációjuk hatása az *E. amylovora*ra különböző dísznövényeken.

16 magyar bakteriofágok *E. amylovorara* kifejtett hatásának vizsgálata körte szeleten

A vizsgálat során 16 magyar fág izolátum *E. amylovorara* kifejtett hatását hasonlítottuk össze egymással, ill. 4 amerikai fággal. A vizsgálatokhoz az éretlen, zöld körteket 0,5cm vastag szeletekre vágunk, amelyeket fágizátumban áztattunk. Ezt követően a szeletek közepére csöppentéssel juttattuk a tesztbaktériumot (Ea 1/79SM). Négy nap elteltével a kialakult tünetek alapján felállított bonitálási skála alapján értékeltük a fágok hatását. A kísérlet során a vizsgált izolátumok közül a legjobb hatást a H11-es izolátummal értük el, amellyel történt kezelés hatására a kezelt körte szeleteknek csak 12%-án jelentek meg a baktérium cseppek és alakult ki enyhe nekrozis, míg az erwinás kontroll 64%-án súlyos nekrozis volt megfigyelhető (10. ábra).

/Schwarczinger I; Müller I; Süle S; Geider K: *Bacteriophages of Erwinia amylovora: host range and biological control*, COST 864: Combining traditional and advanced strategies for plant protection in pome fruit growing, 3-5 June, 2009, Valencia, Spain, p. 50., 2009/

10. ábra A H11-es bakteriofág *Erwinia amylovorara* kifejtett hatása körte szeleten. Bal oldalon az erwinias kontroll, jobb oldalon a faggal előkezelt, majd baktériummal inokulált körteszeletek láthatók.

„Fág-szállító” mikroorganizmus vizsgálat

Vizsgálataink során felmerült, az az ötlet, hogy az adott fágra fogékony *E. amylovora* antagonista baktériumot használjunk fel a fágok növényre való kijuttatásához. Kísérletünkhöz Hevesi Lászlóné által szelektált biológiai védekezésre perspektivikus HIP32 nevű *Pantoea agglomerans* antagonista törzset választottuk. Sajnos e törzsről kiderült, hogy egyik általunk izolált fágra sem fogékony, és a fág-baktérium adaptációs kísérletünk se járt eredménnyel, ezért e baktérium „fág-szállító mikroorganizmusként” biztosan nem használható fel. Ezen kívül (folyékony kultúrában) vizsgáltuk, hogy a fágot és a HIP32-öt együtt alkalmazva az erwiniával szemben, kimutatható-e szinergista, vagy additív hatás, ahhoz képest, ha az antagonista baktériumot, vagy a fágot önmagában használjuk. Azt tapasztaltuk, hogy a legjobb hatás, akkor érhető el, ha a HIP32-öt önmagában használtuk a kezelésre. A jövőben tervezzük más antagonista, vagy szaprofita baktérium hasonló célú vizsgálatát.

„Host-range mutáns” fág izolálása

Vizsgálataink során több esetben is kialakult *E. amylovora* telep a bakteriofág plakkján, de ezekből nem sikerült fágot visszaizolálnunk. A fág plakkján kialakult telepből felszaporított baktérium minden esetben ellenálló volt azzal a fággal szemben, amelyen a telepe kialakult. Ugyanakkor Mitomycines kezeléssel profág sem volt kimutatható e baktérium törzsekből.

Fágok hatásának vizsgálata mikroszaporított alma növényeken

A mikroszaporított növényeket fággal permetezve, majd baktérium szuszpenzióba mártott ollóval a leveleket megvágva, vagy levélhórnáljba való szúrással mesterségesen inokulálva a növényeket nem volt kimutatható a kezeléseket pozitív hatása. Emiatt is döntöttünk amellett, hogy inkább steril körülmények között, perlitben felnevelt magoncokon kísérletezünk ehelyett.

„Fág-transzport” vizsgálata növényben

Irodalmi adatok és saját tapasztalatok alapján is elmondható, hogy a fág alapú biológiai védekezés egyik „Achilles sarka” a fágok fényérzékenysége. A fágok UV-fénytől való védelmének egyik lehetősége, ha a fágokat közvetlenül a védendő növénybe tudnánk juttatni. Ennek tisztázására megelőző vizsgálatokat végeztünk. Bakteriofág lizátummal öntöttünk 'Freedom' és 'Jonathan Watson' alma magoncokat, majd különböző időpontokban a kezelt növények leveleiből mintát vettünk és kísérletet tettünk a fágok visszaizolálására. Mindkét alma fajtából a negyedik naptól kezdődően sikerült visszaizolálnunk a kezelésre használt bakteriofággal megegyező morfológiai bélyegű bakteriofágot. Más növényi kórokozó baktérium fágjairól már ismert, hogy képesek a növénybe bejutni, de az *E. amylovora* fágokról ez eddig tudomásunk szerint új adat.

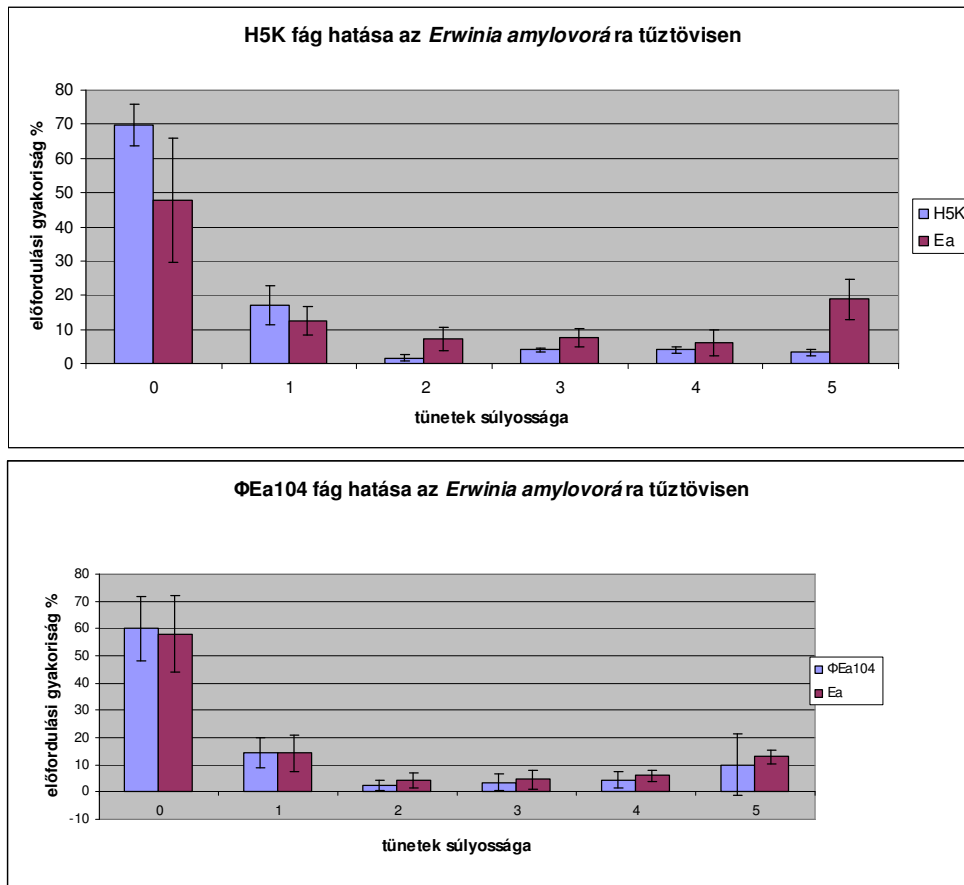
/Kolozsváriné Nagy J; Schwarczinger I.,: *Egy Erwinia amylovora-ra specifikus hazai bakteriofág izolátum gyökéren keresztüli felvételének és transzlokációjának vizsgálata a tűzelhalás elleni biológiai védekezés tükrében*, Jövők Konferencia, Keszthely, 2013. május 15. p. 40. 2013/

„Fág transzport” vizsgálat tűztövis virágokon

A vizsgálat célja annak tisztázása, hogy a fás szárba is képesek-e a fágok bejutni, ill. szállítódni és, hogy a növénybe jutott fágoknak milyen hatása van az *E. amylovora* fertőzésre. Ezen kívül e teszt során egy magyar (H5K) és egy amerikai fág (ΦEa104) hatásának összehasonlítására is mód nyílt. Vizsgálatunkhoz modellnövényeként 20cm-es, virágzó tűztövis vesszőket használtunk, amelyeket egyenként 70ml fág-lizátumba (10^{13} PFU/ml) állítottunk. A mesterséges inokulációt a fágos kezelést követő 5. napon permetezéssel végeztük (1.8ml/vessző, 5×10^5 CFU/ml). A tüneteket egy 0-5-ig terjedő bonitálási skála alapján értékeltük a fertőzést követő 6. napon.

Bonitálási skála

0	a vacok ép, zöld
1	a csészelevelek alapjánál barna szegély
2	a vacok 1/3-a barna
3	a vacok 1/2-e barna
4	a vacok egésze barna
5	a virág szár is barna

11-12. ábra Fágok hatása az *Erwinia amylovora* okozta tünetekre tűztövösen

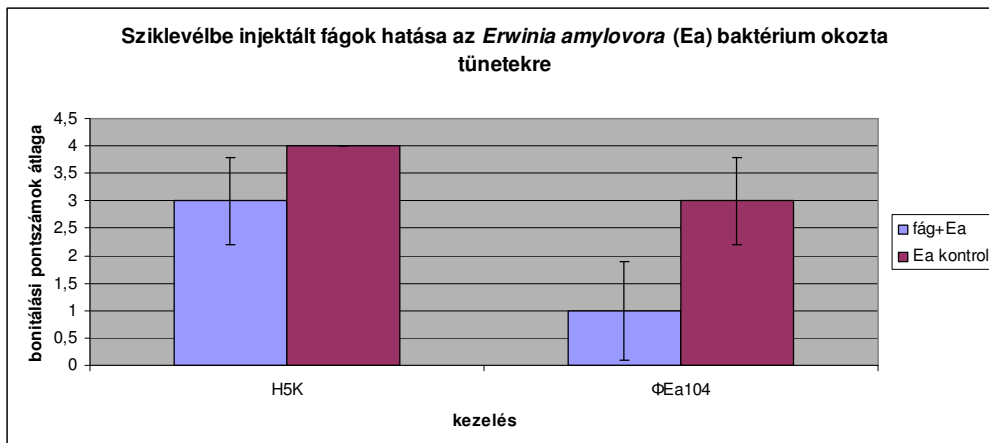
A H5K szignifikánsan csökkentette a legsúlyosabb tüneteket mutató virágok számát a kezeletlen kontrollhoz viszonyítva és nagyobb számban fordultak elő a tünetmentes és a legenyhébb tüneteket mutató virágok a fággal kezeltknél, mint a kontrollnál, bár itt a hatás nem volt szignifikáns (11-12. ábra). Ezzel szemben a ΦEa104-es fággal történt kísérletben nem volt szignifikáns különbség a kezelt és a kezeletlen virágok között. A két ismétlés között nem volt szignifikáns különbség.

Sziklevélbe injektált fágok hatása az *Erwinia amylovora* baktérium okozta tünetekre

4-6 leveles Pinova alma magoncok sziklelevelét injektáltuk a H5K és a ΦEa104 fággal (10^{13} PFU/ml), majd a szűrés helyére 10ul baktérium szuszpenziót cseppentettünk (Ea1/79Sm, 10^6 CFU/ml). Hat nap elteltével a kialakult tünetek alapján felállított bonitálási skála alapján értékeltük a kísérletet. A két fág közül a ΦEa104 nyújtotta a kedvezőbb hatást, átlagosan harmadára csökkentette a tünetek súlyosságát az alma magoncokon (13. ábra). Az ismétlések között nem volt szignifikáns különbség. /Schwarczinger I; Kolozsváriné Nagy J; Penetration and translocation of bacteriophages into the plant and its role in control of fire blight. Előkészületben lévő közlemény

Bonitálási skála

0	Ép, zöld sziklelevél
0,5	Apró nekrotikus foltok az injektálás helyénél
1	A sziklelevél 1/5-e barna
2	A sziklelevél 1/3-a barna
3	A sziklelevél 1/2-e barna
4	Az egész sziklelevél barna
4,5	A barnulás átterjed a másik sziklelevélre is
5	A másik sziklelevél is barna

13. ábra Sziklevélbe injektált fágok hatása az *Erwinia amylovora* okozta tünetekre

Az eredmények rövid összefoglalása:

Elsőkén izoláltunk Magyarországon *Myoviridae*, illetve *Podoviridae* családba tartozó *E. amylovora* bakteriofágokat. Tizenhat magyar *E. amylovora* fág izolátumot jellemeztünk plakk morfológia, partikulum morfológia, gazdakör és folyadékkultúrában kifejtett hatásuk alapján. PCR vizsgálataink alapján megállapítottuk, hogy a magyar fágok nem azonosak a kontrollként használt 4 amerikai *E. amylovora* fággal. A PCR vizsgálatok alapján a vizsgált izolátumainkat négy csoportba soroltuk. Különböző fágkombinációkat hatását vizsgáltuk (eltérő fogékonyságú) természetű, ill. dísznövényeken. Virágon elvégzett *in vitro* kísérleteiben a legjobb hatást a H5B+H6 és a H2A + H5K+H7B fágkombinációkkal értük el. Négy kiválasztott fággal meghatároztuk különböző *E. amylovora* törzsek fágprofilját. Kimutattuk, hogy az *E. amylovora* fágok képesek a növények gyökerén és vesszőjén keresztül felszívódni és a növényben szétterjedt fágok képesek az *E. amylovora* baktérium okozta tüneteket mérsékelni.